

Viitatieisen selkä ja kupeet ovat ruskeammat ja siivet yksivärisemmät kuin hömötieisellä. Lisäksi viitatieisen pää on pienempi, ja nokan tyvellä erottuu usein pieni valkea täplä. Turku 25.10.2010. TOM LINDROOS

Hömötieinen on yleisväritään harmaampi kuin viitatieinen, ja kyynärsulkien vaaleat reunat muodostavat siivelle vaalean paneelin. Päälaen musta kaartuu ja jatkuu pidemmälle niskaan. Muonio 16.4.2010. KALLE RAINIO

Valloittaako

viitatieinen Suomen?

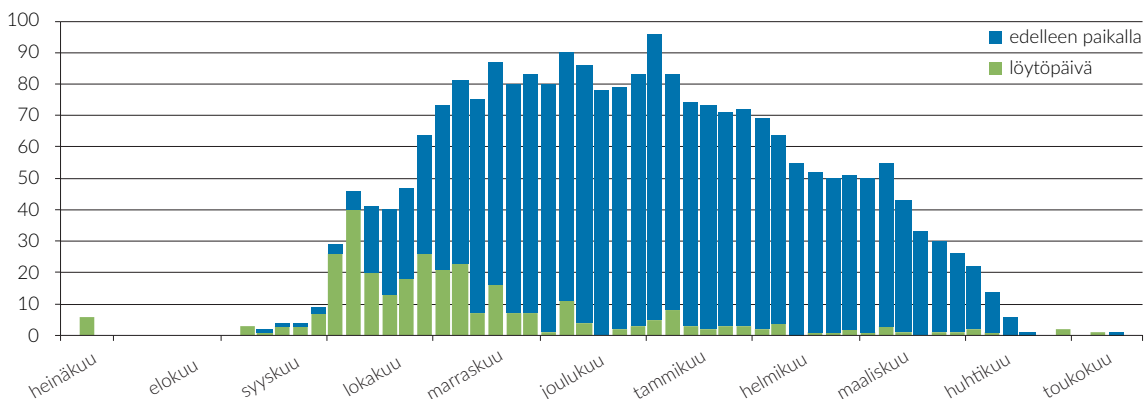
Viitatieisia on havaittu Suomessa 1990-luvun alkupuolelta lähtien lähes vuosittain. Pesimähavainnotkin lienevät vain ajan kysymys, sillä Venäjällä varmistettiin hiljattain viitatieisen pesintä aivan Suomen itärajan tuntumassa.

Kosteita lehti- ja sekametsiä sekä puistoja ja puutarhoja elinympäristönään suosivan viitatieisen levinneisyys kattaa suurimman osan Euroopasta. Suomen lisäksi laji puuttuu vain Islannista ja Irlannista sekä suurimmasta osasta Espanjaa ja Portugalia. Erillinen esiintymisalue sijaitsee Itä-Aasiassa. Skandinaviassa levinneisyys ulottuu Etelä-Ruotsiin ja Keski-Norjaan, jopa Oulun korkeutta vastaaville leveyspiireille. Myös Suomenlahden eteläpuolella Viros-

sa viitatieinen on tavallinen pesimälintu, ja Venäjän lintu-atlaksen mukaan lähimmät reviirit on havaittu vain muutamien kymmenen kilometrin päässä Suomen itärajasta.

Oikukasta esiintymistä

Suomen ensimmäiset kaksi viitatieista havaittiin 21.1.–11.2.1950 Helsingissä. Edellisenä syksynä lajilla on täytynyt olla voimakas vaellus, sillä ensihavaintoa seurasi kaksi muu-

Aikaisin syyshavainto viitatieisesta on tehty 3.9. Vaelluksen huippu ajoittuu syys-lokakuun vaihteeseen, ja huomattava osa yksilöistä jää talvehtimaan ruokintapaikoille. Talvehtivat yksilöt katoavat varsin nopeasti huhtikuulle tultaessa. Myöhäisin kevähavainto on tehty 7.5.

takin löytöä samana vuonna: 19.3. yksi yksilö Helsingin Korkeasaarella ja 20.-22.7. Orimattilassa peräti kuusi yksilöä, jotka tulkittiin lentopoikkeuksi. Kaikki kolme havaintoa ovat yhden ja saman henkilön, **Leo Lehtosen**, tekemiä!

Räväkstä alusta huolimatta viitatieisen Suomen valotus jatkui oikukkaissa merkeissä, sillä seuraava havainto saatiin vasta vuonna 1969 Lappeenrannasta. 1970-luvulla viitatieista ei havaittu yllättäen lainkaan, mutta vuosina 1982-1988 laji havaittiin taas kolmesti Etelä-Karjalassa.

1990-luvun alkupuolelta alkaen havaintoja tuli melko verkkaiseen tahtiin, kunnes syksyllä 2010 lintuharrastajat yllätti kaikkien aikojen viitatieisvaellus: syksyn, talven ja kevään aikana havaittiin yhteensä yli 200 viitatieista, joista suurin osa Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa. Havaintojen leviämisaallon ja alueellisen jakauman perusteella pidettiin selvänä, että suurin osa viitatieista saapui syksyllä maahamme Laatokan pohjoispuolitse. Tämä oli yllättävää lajin eteläisen levinneisyyden ja aiemman havaintohistorian valossa.

Ennen syksyä 2010 suuri osa havainnoista oli Etelä-Karjalasta, mikä viittaa Karjalan kannaksen kautta saapuneisiin vaeltajiin.

Kiukkuinen kutsuääni paljastaa

Viitatieisen ja hömötieisen tunnistaminen pukutuntomerkeistä on melko vaikeaa, mutta maastorekeilijän onneksi lajien äänet eroavat selvästi. Useimmiten viitatieinen hoksataan sen tunnusomaisesta ja kiukkuiselta kuulostavasta "pitsjä"- tai "pitsju"-kutsuäänestä, jota lintu toistelee harvakeltaan. Usein kutsuäänien yhteydessä kuulee myös nopean, hieman talitieismaisen toistelun, esimerkiksi "dededede".

Hömötieisen tavallisin kutsuääni on säyseämpi, esimerkiksi "ti-ti-tsää-tsää". Tarkkakorvainen havainnoitsija voi huomata vastaavia luonne-eroja myös lajien vähäisemmissä yhteyksissä. Talitieisen kuulee usein äännelevän viitatieisen kutsuääntä muistuttavalla tavalla, joten määrittämisessä on varmistettava, minkänäköinen tiainen on äänessä.

Viitatieisen laulu muuntelee paljon, mutta poikkeaa kuitenkin selvästi hömötieisestä. Tavallinen variantti on esimerkiksi nopea "tsiep-tsiep-tsiep-tsiep". Osa muunnoksista saattaa muistuttaa kuusitieisen tai jopa viherpeipon laulua. Hömötieisen lauluhan on verkkainen, laskevista vihellyksistä koostuva sarja, esimerkiksi "tiyy-tiyy-tiyy-tiyy".

Tarkkana värityksen kanssa

Viitatieinen muistuttaa kooltaan ja väritykseltään suuresti hömötieistä. Sillä on kuitenkin hieman pienempi pää, ja sen selkä ja kupeet ovat ruskeammat kuin hömötieisellä. Ruskeaa sävyä on myös vaalean poskilaikun takaosassa. Kynänsulkien reunat eivät ole erityisen vaaleat, joten siipi on yksivärisempi.

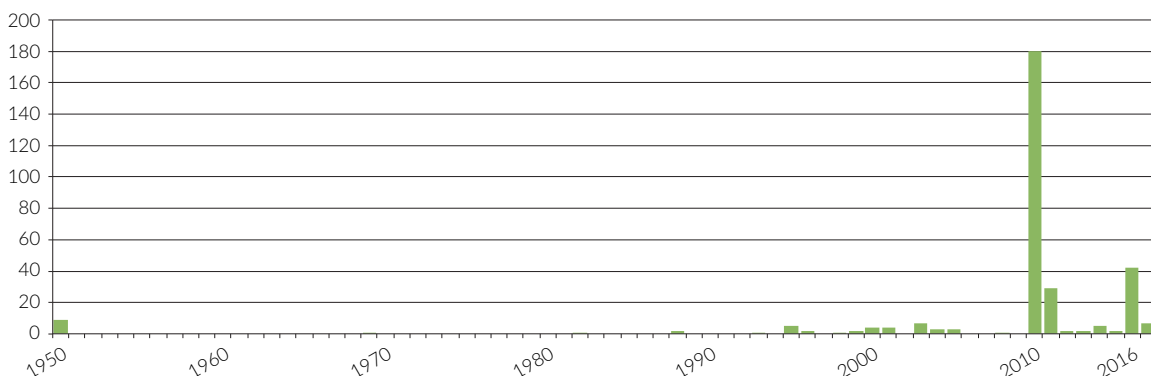
Tyypillisen hömötieisen selkä on harmaa, kupeet vaaleammat ja poskilaikku puhtaamman valkea. Valkeahkot kynänsulkien reunat muodostavat siivelle tavallisesti selvästi erottuvan vaalean alueen. Rehellisyyden nimissä täytyy sanoa, että pienten sävyerojen toteaminen nopeasti liikkuvasta pikkulinnusta etenkin ilman vertailukohtaa ei aina ole helppoa. Lisäksi joidenkin hömötieisten höyhenpuvussa on havaittavissa jonkinasteisia ruskeita sävyjä.

Mustan kalotin hieman erilainen muoto antaa viita- ja hömötieiselle usein varsin erilaisen ilmeen. Viitatieisella kalotin alareuna näyttää kaartuvan jyrkemmin kohti niskaa korostaen pienipäistä vaikutelmaa. Joskus kalotin muoto tuo mieleen jopa koirasmustapääkertun. Hömötieisellä kalotin alareuna kaartuu loivemmin ja musta näyttää jatkuvan pidemmälle niskaan korostaen suuripäistä vaikutelmaa. Huippuvalaistuksessa saattaa ehkä huomata viitatieisen kiiltävänmustan pääläen, mutta käytännössä tällä tuntomerkillä ei ole käyttöä maastossa.

Klassinen tuntomerkki, mustan leukalapun koko ja muoto, vaihtelee paitsi yksilöllisesti myös höyhenpuvun kuluneisuudesta ja katselukulmasta riippuen. Tyypillisimmillään hömötieisen leukalappu on kuitenkin selvästi viitatieisen selvärajaisia "hitlerinviiksiä" laaja-alaisempi mustan värityksen levitessä alakulmista sivuille.

Viitatieisen nokka on keskimäärin hieman tukevampi, ja sen tyvellä erottuu usein pieni valkea täplä. Hömötieisen sirompi nokka on tavallisesti enemmän tai vähemmän yksivärinen. Hyvissä tarkkailuoloissa tai valokuvasta saattaa huomata viitatieisen tasapäisemmän pyrstön. Hömötieisellä reunimmaisista pyrstösulasta ovat muita pyrstösulkia jonkin verran lyhyemmät.

Yhteenvetona viitatieisen määrittämisestä voidaan todeta, että äännettömän linnun tunnistaminen edellyttää värityksen ja muotoseikkojen erityisen hyvää dokumentointia. Tyypillisten äänien hyvä kuvaus tai äänite puolestaan vähentävät puvun yksityiskohtaisen kuvaamisen tarvetta.

Viime vuoden loppuun mennessä Suomessa on havaittu yhteensä 315 viitatieista. Kaksi kolmasosaa havainnoista tehtiin hurjan vaellussyksyn 2010 ja sitä seuraavan talven ja kevään aikana.